

ارائه الگوی مهار پول‌شویی در نظام بانکی ایران با تأکید بر عامل فرهنگ‌سازی

عمومی

عبدالمهدی ترابیان

دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

مسعود پورکیانی

استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران (نویسنده مسئول).

m.pourkiani99@gmail.com

سعید صیادی

استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: هدف پژوهش حاضر، ارائه الگوی مهار پول‌شویی در نظام بانکی دولت جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر عامل فرهنگ‌سازی عمومی می‌باشد.

روش پژوهش: در این پژوهش ابتدا عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی به‌منظور فرهنگ‌سازی عمومی از طریق نظرسنجی از خبرگان با استفاده از تکنیک دلفی، مورد شناسایی قرار گرفت و سپس این عوامل در قالب الگوی طراحی شده در جامعه آماری مورد نظر به آزمون گذاشته شد. جامعه آماری پژوهش، کلیه مدیران ارشد شعب بانک ملی استان کرمان به تعداد ۳۲۱ نفر بوده‌اند که ۲۰۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه و پرسشنامه (۲ پرسشنامه) بود. داده‌های پژوهش از طریق نرم‌افزارهای SPSS و AMOS22 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی نشان می‌دهد مؤلفه‌های «دور شدن از اقتصاد دولتی» و «بانکداری الکترونیک» بیشترین اهمیت را در تبیین متغیر پول‌شویی داشتند به‌طوری که مؤلفه دور شدن از اقتصاد دولتی ۹۰ درصد و مؤلفه بانکداری الکترونیک ۸۶ درصد تغییرات عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی را تبیین می‌کنند.

نتیجه‌گیری: پول‌شویی به یکی از مهم‌ترین مباحث در بسیاری از کشورها تبدیل شده است و می‌تواند آثار به مراتب مخربی برای اقتصاد هر کشوری به دنبال داشته باشد و نهادهای مربوطه باید توجه خاصی در جهت اقدامی برای مبارزه با این موضوع داشته باشند. بدین منظور در راستای فرهنگ‌سازی عمومی مبارزه با این پدیده می‌توان اطلاعات پول‌شویی در اختیار عموم مردم قرار داد تا مردم از جرم پول‌شویی و روش‌های مبارزه با آن آگاه شوند.

واژه‌های کلیدی: پول‌شویی، بانکداری الکترونیک، فرهنگ‌سازی عمومی، اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری، دور شدن از اقتصاد دولتی.

مقدمه

فساد مالی یک پدیده پیچیده، چند بعدی و دارای علل و آثار چندگانه است که در شرایط مختلف، نقش و نمودهای متفاوتی پیدا می‌کند. پژوهشگران فساد مالی را به عنوان یک رابطه خاص حکومت به جامعه تعریف می‌کنند و بین فساد ساز و کار نشت از با یا توزیع مجدد رو به پایین دسته‌بندی کرده‌اند (شهسواری، ۱۳۹۸).

واژه پول‌شویی برای توصیف فرآیندی مورد استفاده قرار می‌گیرد که در آن پول غیرقانونی یا کثیفی که حاصل فعالیت‌های مجرمانه مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... است، در چرخه‌ای از فعالیت‌ها و معاملات مالی و با گذر از مراحل، شسته شده و به عنوان پولی قانونی، موجه و مشروع جلوه داده می‌شود؛ بنابراین کشورها باید با فراهم کردن زیرساخت‌های لازم و قوانین مناسب را برای مبارزه با پول‌شویی فراهم کنند (نظامی، ۱۳۹۵).

عملیات پول‌شویی دارای تبعات منفی بسیاری در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی هم‌چون بی‌ثباتی نظام اقتصادی، تضعیف دولت در نظارت بر اقتصاد جامعه، تغییر روند سرمایه‌گذاری از تولیدی به دلالی، لطمه به فعالیت‌های بخش خصوصی و جلوگیری از رقابت سالم، بروز نتایج ناخواسته در نظام بانکی، افزایش خطرپذیری سرمایه‌گذاری و افزایش نرخ تورم می‌باشد و باعث بدبینی و کاهش اعتماد مردم به بانک‌ها و مؤسسات مالی می‌گردد (جوان جعفری، ۱۳۹۸).

پول‌شویی اثرات مخربی بر اقتصاد جامعه وارد می‌کند که از جمله می‌توان به تحریف‌های اقتصادی، بی‌ثباتی واحد پولی، آسیب‌پذیری سیستم مالی، افزایش فساد و بی‌ثباتی اقتصادی اجتماعی اشاره کرد (حیب^۱ و همکاران، ۲۰۱۷).

مبارزه با پول‌شویی پدیده‌ای است که باید توسط سیاست‌گذاران و دولتمردان کشور مورد توجه ویژه قرار بگیرد تا امنیت و ثبات اقتصادی را برای کشور به ارمغان بیاورد. به عقیده صندوق بین‌المللی پول برای ایجاد شرایط پایدار و شفاف‌سازی اقتصادی مبارزه با پدیده پول‌شویی یک امر لازم و

ضروری است، هر اندازه اقتصاد از شرایط رقابتی بیشتر فاصله بگیرد بستر برای فعالیت‌های پول‌شویی آماده‌تر و گسترده‌تر خواهد شد، آنچه مسلم است این‌که مهم‌ترین خطر پول‌شویی؛ تهدید اقتصاد ملی و غیر اجرایی شدن سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی است. کاهش بودجه دولت از جنبه درآمدهای مالیاتی، نوسان جریان سرمایه، نرخ ارز و نرخ بهره سبب می‌شود که سیاست‌های اقتصادی کارآمدی خود را از دست بدهند و از بازار رقابت بیش از پیش خارج شده و فعالان اقتصادی کارآفرینان توان رقابت و سرمایه‌گذاری‌های مولد را از دست بدهند و با این روند بازده اقتصادی در هر مرحله کمتر از قبل گردد (زمانی فراهانی، ۱۳۹۵).

افزایش جرائم و افزایش حجم تقدینگی ناشی از آن در سطح جهانی موجب رشد چشم‌گیر پدیده پول‌شویی گردیده به نحوی که از دهه ۸۰ میلادی به بعد جامعه جهانی را متوجه حجم گسترده و رشد سریع این پدیده و نقش آن در ارتکاب جرائم کرد. (حسینی، ۱۳۹۵).

یکی از چالش‌های مهم بانکداری الکترونیک وجود فرآیند تقلب و پول‌شویی در بانکداری است و می‌تواند اقتصاد یک کشور را با چالش مواجه سازد از این جهت شناسایی تراکنش‌های مبتنی بر پول‌شویی و تقلب بانکی یکی از روش‌های مهم برای ایجاد شفافیت در سیستم‌های مالی و بانکداری است می‌توان خاطر نشان کرد سازمان‌های مجرم در زمینه پول‌شویی از توان مالی بیشتری برای خرید شرکت‌های دولتی برخوردارند در واقع آن‌ها می‌توانند با خرید شرکت‌های مورد نظر خود، مانند بانک‌ها، از آن‌ها برای پنهان کردن عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و فعالیت‌های مجرمانه و هم‌چنین فعالیت‌های غیرقانونی استفاده کنند. وجوه نامشروعی که منشأ جغرافیایی آن‌ها خارج از کشور است و برای فعل و انفعال‌های پول‌شویی وارد کشور می‌شوند باعث تغییر در حجم تقدینگی شده و باعث افزایش قیمت‌ها می‌شود (عسکرپور و خسروشاهی، ۱۳۹۷).

هم‌چنین با توجه به این‌که پول‌شویی به عنوان مفهومی با کاربرد وسیع در سیستم‌های اقتصادی ملل مختلف مطرح

شده و بانک‌ها به عنوان یکی از پرکاربردترین درگاه‌های فعالیت پول‌شویان، قسمت اصلی معاملات مالی مربوط به دارایی‌های حاصل از فعالیت‌های سازمان یافته غیرقانونی را به خود اختصاص داده‌اند. در چنین شرایطی، لزوم بررسی‌های دقیق نهادهای مالی، محصولات و خدمات مالی، نظارت‌ها و کنترل‌های مستمر و ارائه راهکارهای هوشمند در مقابله با جرائم مالی و تروریسم، بیش از پیش احساس می‌شود (یوسفی و پیکر، ۱۳۹۴).

مبارزه با پول‌شویی یک همکاری بین‌المللی را می‌طلبد تا بتوان با حراست از امنیت اقتصادی درون و برون‌مرزی کشور به نتیجه مطلوب دست یافت. از این‌رو مبارزه با پول‌شویی و گزارش معاملات مشکوک می‌بایست بدون ایجاد دغدغه و نگرانی در مشتریان انجام شود که این مهم مستلزم اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم برای توجیه و اطلاع‌رسانی عمومی به مشتریان در خصوص مزایای اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی است و در انجام این مهم باید رسانه‌های عمومی و مدیران ارشد و تمامی کارکنان این مراکز نقش مهمی در فرهنگ‌سازی عمومی و تحول دیدگاه مردم ایفا کنند. دولت ایران اگر چه کمی دیر اما هماهنگ و همراه با دیگر کشورها عزم خود را جزم کرد تا به منظور مقابله با اصل پول‌شویی و آثار مخرب و زیان‌بار آن، تمهیداتی را فراهم و در قالب یک لایحه قانونی به مبارزه با این ناهنجاری اقتصادی بردارد و به آن نگاهی مجرمانه بیندازد.

در این راستا ضعف قوانین و فرهنگ مبارزه با پول‌شویی امکان ارتکاب این جرم را افزایش می‌دهد. آسیب‌های ناشی از جرم پول‌شویی نه تنها نظام اقتصادی و به ویژه بانک‌ها را متأثر می‌سازد بلکه مشتریان، سهامداران و به طور کلی ذی‌نفعان بانک را نیز متضرر می‌کند. در این شرایط است که عواملی مانند بانکداری الکترونیک، اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری و دور شدن از اقتصاد دولتی می‌تواند در فرهنگ‌سازی عمومی پول‌شویی مورد توجه قرار گیرد. در واقع سؤال اصلی پژوهش بدین‌صورت مطرح می‌شود: عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی با تأکید بر فرهنگ‌سازی

عمومی کدامند؟

ادبیات پژوهش

تعریف مفاهیم

پول‌شویی: پول‌شویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی نمودن یا تغییر ظاهر و هویت عواید نامشروع یا غیرقانونی به طوری که وانمود شود از منابع قانونی یا مشروع حاصل گردیده است (مجبئی و حکیمی، ۱۳۹۳). پول‌شویی جرمی قدیمی است اما به لحاظ وضع قوانین داخلی و اقدامات بین‌المللی جزو جرائم نوظهور طبقه‌بندی می‌شود. ایترپل، آن را این‌گونه تعریف کرده است: «پول‌شویی شامل اقدام برای مخفی کردن یا پنهان نگاه داشتن چگونگی کسب غیرقانونی پول است به منظور تظاهر به این‌که از منابع مشروع و قانونی حاصل شده است (کدخدایی و نوروزپور، ۱۳۹۹). صندوق بین‌المللی پول (IMF) نیز این تعریف را کمابیش پذیرفته است: «پول‌شویی فرایندی است که منبع غیرقانونی دارایی‌های مکتسبه یا حاصل از فعالیت‌های مجرمانه را در جهت پنهان کردن ارتباط میان دارایی و منشأ مجرمانه پول به کار می‌برد» (صندوق بین‌المللی پول، ۲۰۱۸). هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی کردن یا تغییر ظاهر هویت عواید نامشروع به طوری که وانمود شود از منابع مشروع سرچشمه گرفته است، پول‌شویی گویند (هوانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۸).

بانکداری الکترونیک: ظهور فن‌آوری‌های پول الکترونیکی^۳، پرداخت‌های الکترونیکی^۴، انتقالات سیستمی^۵، پرداخت‌های سیار^۶، بانکداری سیار^۷ و بانکداری الکترونیک^۸، عامل افزایش گونه‌ای از رویه‌ها از جمله پول‌شویی الکترونیک^۹ گردیده است. پول الکترونیکی از دو جهت می‌تواند برای پول‌شویان جذابیت داشته باشد. اول آنکه تراکنش‌های الکترونیکی ممکن است قابل ره‌گیری نباشد و به‌طور غیرقابل باوری ناشناس باقی بماند و لذا امکان بازرسی و حسابرسی‌های سنتی به شکلی کارا بر روی این نوع از تراکنش‌ها وجود ندارد، دوم آنکه سیستم پول

پیدا کرده است. با نظارت دقیق و کارا و اصلاح سیستم بانکی و رویه‌ها می‌توان تا حدودی از پول‌شویی جلوگیری کرد (یوسفی و پیکر، ۱۳۹۴).

دور شدن از اقتصاد دولتی: براساس دیدگاه متخصصان یکی از مباحث مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی برای تقویت اقتصاد ملی و کاهش پول‌شویی، دور شدن از اقتصاد دولتی و خصوصی‌سازی واحدهای تحت تصدی دولت است. خصوصی‌سازی وسیله‌ای برای افزایش کارایی عملیات یک موسسه اقتصادی است. به عبارت دیگر با تغییر فضای حاکم بر مؤسسات دولتی، با حفظ بافت اصلی فعالیت صرفاً فضای مذکور تغییر یافته و شرایط بازار بر نحوه عملکرد موسسه چنان تأثیر می‌گذارد که انگیزه و مکانیسم‌های بخش خصوصی با هدف بالا بردن کارایی، ملاک تصمیم‌گیری در موسسه مذکور قرار می‌گیرد. در خصوصی‌سازی، هدف آن است که با ورود بخش خصوصی واقعی به اقتصاد و به ویژه به بخش تولید و به وجود آوردن امنیت سرمایه، بهره‌وری این بنگاه‌ها افزایش یابد و رشد و توسعه اقتصادی واقعی در کشور اتفاق بیافتد (محبتی و حکیمی، ۱۳۹۳).

پیشینه تحقیق

الکترونیکی امکان جابجایی آنی پول به شکلی مؤثر بدون محدودیت قلمروی را می‌دهد (کناوی و مولوک، ۲۰۱۲).

فرهنگ‌سازی عمومی: فرهنگ‌سازی مهم‌ترین اصل اجتماعی مبارزه با پول‌شویی است. فرآیند فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی عمومی از گسترش پول‌شویی در جامعه جلوگیری می‌کند. به عبارتی می‌توان از فرهنگ‌سازی عمومی برای کنترل و عدم گسترش پول‌شویی در نظام سازمانی استفاده کرد (حبیب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری: به گفته کارشناسان یکی از مهم‌ترین اولویت‌ها در کشور، «اصلاح نظام بانکی» است. طی چند سال گذشته ظرفیت‌های موجود در نظام بانکی حتی در زمینه ایفای تعهدات اولیه، به شدت تضعیف شده و در معرض مخاطره جدی قرار گرفته است. در این سال‌ها از یک طرف حجم قابل توجهی از تقاضا برای منابع مالی به جهت تقلیل منابع دولتی، منابع خارجی و منابع داخلی شرکت‌ها به سمت بانک‌های کشور حرکت کرده و از سوی دیگر به دلیل ساختار ضعیف تولید یا نوسانات شاخص‌های اقتصادی، بازیافت دارایی‌های مالی بانک‌ها به طور مستمر دچار مشکل شده است و پول‌شویی رواج

جدول ۱- پیشینه تحقیق

ردیف	محقق و سال پژوهش	عنوان پژوهش	نتیجه پژوهش
تحقیقات داخلی			
۱	یوسفی و پیکر (۱۳۹۴)	بررسی نقش مبارزه با پول‌شویی مبتنی بر رویکرد ریسک محور در خدمات نوین بانکی	در پژوهش خود نتیجه گرفتند به دلیل وجود بازار رقابتی شدید ارائه خدمات در میان بانک‌های ایران و گسترش ارائه خدمات نوین الکترونیکی، ریسک پول‌شویی در این بخش از نهادها به شدت رو به افزایش بوده و حتی در بسیاری از موارد، بانک‌ها به مکان مناسبی برای پول شویان تبدیل شده است.
۲	کریمی‌راد (۱۳۹۱)	روش‌های مبارزه با پول‌شویی در ایران با تاکید بر بانکداری الکترونیک	تجارت و بانکداری الکترونیک تنها در شرایطی که با در نظر گرفتن برگ خریدهای امنیتی ارائه شود، باعث کاهش پدیده پول‌شویی می‌شود.
۳	اسماعیلی (۱۳۹۷)	بررسی و رتبه‌بندی عوامل تأثیرگذار بر فرآیند مبارزه با	شاخص الزام به ثبت کد ملی و شناسه ملی از بالاترین درجه اهمیت برخوردار بوده و پس از آن شاخص‌های شناسایی مشتریان حقیقی و حقوقی، رعایت قوانین

		پول‌شویی در شعب بانک رفاه در استان تهران	مربوط به گزارشات معاملات مشکوک به پول‌شویی STR، به ترتیب اولویت‌های بعدی را کسب نموده‌اند.
تحقیقات خارجی			
۴	دمتیس ^{۱۱} (۲۰۱۸)	مبارزه با پول‌شویی با تکنولوژی: مطالعه موردی بانک X در انگلستان	در این مقاله یک مطالعه موردی تفسیری طولی از تلاش‌های یک بانک بریتانیا برای مبارزه با پول‌شویی ارائه شده است. این مقاله درصدد ایجاد و بهبود مسیر تشخیص پدیده پول‌شویی می‌باشد و نشان داد اقدامات عملی و مدیریتی این روند را تسریع می‌کند.
۴	ماگرا ^{۱۲} (۲۰۱۶)	ارتباط فساد با پول‌شویی	طبق یافته‌های او پول‌شویی و فساد به‌طور جدایی‌ناپذیری به هم وابسته‌اند. حضور یکی به معنای حضور دیگری نیز هست. مطالعات انجام‌شده توسط بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی این ارتباط و درهم تنیدگی بین پول‌شویی و فساد را تأیید می‌کند.
۵	فرانز و همکاران ^{۱۳} (۲۰۱۵)	پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در مالزی	منابع مالی مورد استفاده در پول‌شویی نه تنها ناشی از فعالیت مجرمان یقه آبی بلکه ناشی از فعالیت‌های پیچیده تری مانند جرائم اینترنتی، دست‌کاری بازار، معاملات درونی و غیره است.
۶	کینگستون ^{۱۴} (۲۰۱۵)	شناسایی عوامل موثر بر پول‌شویی کارکنان سازمانها	نتایج تحقیق نشان داد که عوامل متعددی بر پول‌شویی تأثیرگذار است بعضی از این عوامل عبارت‌اند از ساختار سازمانی، عدالت سازمانی، فناوری اطلاعات، قانون‌گرایی.
۷	رواندا ^{۱۵} (۲۰۱۵)	بررسی اثربخشی پاسخ حقوقی و سیاسی برای مبارزه با پول‌شویی	نتایج تحقیق نشان داد که رشوه‌خواری و پول‌شویی بیشتر در افراد سیاسی وجود دارد. نتایج تحقیق نشان داد که خصوصی‌سازی و فرهنگ‌سازی می‌تواند رشوه‌خواری و پول‌شویی افراد سیاسی را کاهش دهد.
۸	پترسون ^{۱۶} (۲۰۱۵)	پول‌شویی و مقررات PEP آفریقایی	در این مقاله نتیجه گرفته شد که یک بحث مهم، قابل توجه و متقاعد کننده برای یک نوع از تغییر پارادایم در رویکرد مبارزه با فساد توسط PEPS در آفریقا است. همچنین نتایج نشان داد که مجازات کیفری به عنوان یک سلاح مبارزه با فساد و پول‌شویی در آفریقا در نظر گرفته شده است.
۹	هونگ ^{۱۷} (۲۰۰۸)	شناسایی عوامل مرتبط با پول‌شویی در بانک‌ها	نتایج آن نشان داد که عوامل بانکداری الکترونیک و خصوصی‌سازی از موانع اصلی تأثیرگذار بر پول‌شویی هستند.

چارچوب نظری تحقیق

زمین‌خواری و جرائمی مانند خرید و فروش کد اقتصادی و صدور فاکتورهای تقلبی که فرار مالیاتی را موجب می‌گردد، سودهای کلانی هم نصیب مجرمان می‌شود و به دلیل فقدان قوانین و مقررات مدون و عدم وجود ساز و کارهای نظارتی سالم و کارآمد و عدم نظارت بر نقل و انتقالات پول و آزادی سیستم بانکی موجب می‌گردد که این حجم از پول‌های کثیف به سادگی و سهولت در کشور تطهیر گردد و مجرمان نیازی به خروج پول از کشور ایران نمی‌بینند (یوسفی و پیکر، ۱۳۹۴). با توجه به این‌که پیشگیری فرهنگی اجتماعی به مراتب هزینه کمتر و نتیجه بیشتری نسبت به پیشگیری پلیسی و قضایی دارد لذا مبارزه با پول‌شویی باید در جامعه

در شرایطی که مدیریت پولی و ارزی کشور ایران خود عرضه کننده اصلی ارز در بازار است و با فروش و تبدیل آن به ریال برای اداره کشور، منابع ریالی تأمین می‌کند و برای جلوگیری از کاهش نرخ ارز، تبدیل را در خارج انجام می‌دهد، یک جریان پولی و مالی صورت می‌گیرد که منشاء شناسی پول را خدشه‌دار می‌کند. به تناسب جرمی که در هر کشور صورت می‌گیرد؛ پول‌شویی نیز وجود دارد. به دلیل افزایش روز افزون جرائمی از قبیل قاچاق کالا و ارز، توزیع مواد مخدر، فسادهای مالی کارکنان شرکت‌ها و مؤسسات دولتی، سرقت، آدم‌ربایی، کلاهبرداری، رانت‌خواری،

فرهنگ‌سازی شود که در این راستا بانکداری الکترونیک، اصلاح سیستم بانکی و موسسات اعتباری و دور شدن از اقتصاد دولتی می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

بانکداری الکترونیک: (یوسفی و پیکر، ۱۳۹۴)، (شوهر، ۲۰۱۴) و (خمامی‌زاده، ۱۳۹۶)

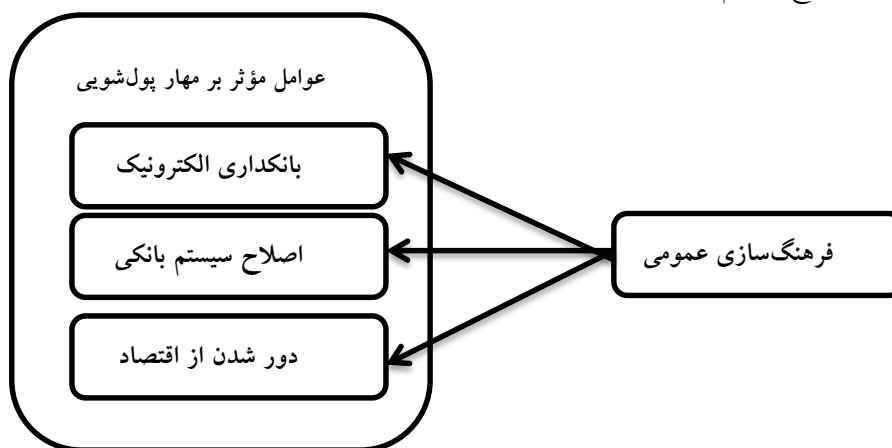
فرهنگ‌سازی عمومی: (حیب‌زاده، ۱۳۹۱) (رحیمی و خوئینی، ۱۳۹۶) (باقرزاده، ۱۳۹۳)

اصلاح سیستم بانکی و موسسات اعتباری (نظارت بر

رویه‌های بانکی): (محبتی و حکیمی، ۱۳۹۳) (نصیری، ۱۳۹۵) (یوسفی و پیکر، ۱۳۹۴) (شوهر، ۲۰۱۴)

دور شدن از اقتصاد دولتی (خصوصی‌سازی، به وجود آوردن امنیت سرمایه): (خاندوزی، ۱۳۸۷) (محبتی و حکیمی، ۱۳۹۳) (باقرزاده، ۱۳۹۳).

مدل مفهومی تحقیق

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

با هدف ارائه ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده ناشی از بررسی‌های کتابخانه‌ای، نظرخواهی از خبرگان مربوطه و همچنین شناسایی سایر ابعاد و مؤلفه‌هایی که در مطالعات کتابخانه‌ای مورد لحاظ قرار نگرفته‌اند، انجام پذیرفته است.

براساس نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی^{۱۸} به روش تابع درست‌نمایی^{۱۹} و چرخش واریماکس^{۲۰}، تعداد ۴۱ زیر بُعد (شاخص) مربوط به عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی در ۴ عامل خلاصه شده‌اند.

برای اطمینان از اعتبار داده‌ها و بررسی صحت نمونه‌گیری قبل از تحلیل عاملی از معیار کایزر، میجر، الکین (KMO) استفاده شده است. براساس یافته‌ها مقدار KMO در باب کیفیت نمونه‌گیری برابر با ۰/۹۲۶ است که مقدار قابل قبولی است و با توجه به معناداری آزمون بارتلت ($0/05 <$ p-مقدار) شرایط لازم برای انجام تحلیل عاملی برقرار است.

روش شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی است و از نظر هدف، توسعه‌ای- کاربردی است که به شیوه تحقیقات میدانی به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته است. جامعه آماری پژوهش جهت آزمون الگو، کلیه مدیران ارشد شعب بانک ملی استان کرمان به تعداد ۳۲۱ نفر بوده‌اند که ۲۰۰ نفر از آن‌ها به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. پس از تعیین حجم نمونه در هر طبقه، از روش تصادفی ساده برای انتخاب واحد نمونه‌گیری استفاده شده است.

ابزارهای اندازه‌گیری در این پژوهش مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته (۲ پرسشنامه) بوده است اول پرسشنامه خبره سنجی دوم پرسشنامه عوامل مرتبط با پول‌شویی بوده و شامل ۴۱ سوال می‌باشد. مصاحبه خبرگی

جدول ۲- آزمون اعتبار و صحت نمونه‌گیری

آزمون	آماره	درجه آزادی	p-مقدار
کایزر، میجر، الکین ^{۲۱}	۰/۹۲۶	-	-
آزمون کرویت بارتلت ^{۲۲}	۵۸۴۰/۷۲۶	۸۲۰	۰/۰۰۱

ارزش ویژه هر عامل و میزان تبیین‌کنندگی واریانس آن عامل در عوامل سازمانی در جدول ۳ آمده است. این ۵ عامل که ارزش ویژه بیشتر از یک دارند در مجموع ۵۵/۲۴۲ درصد از واریانس مفهوم کلی را تبیین می‌کنند. لازم به ذکر است که ارزش ویژه هر عامل مجموع مجزورات بار عاملی یک عامل است و سهم هر عامل را در تبیین واریانس مشترک می‌سنجد. درجه تبیین‌کنندگی واریانس نیز نشان می‌دهد عامل، چه مقدار از واریانس مفهوم کل را تبیین می‌کند.

جدول ۳- ارزش ویژه هر عامل و فراوانی تجمعی درصد واریانس (پس از چرخش)

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	فراوانی تجمعی درصد واریانس
۱	۱۶/۷۸۶	۴۰/۹۴۱	۴۰/۹۴۱
۲	۲/۸۴۶	۶/۹۴۱	۴۷/۸۸۱
۳	۱/۶۲۸	۳/۹۷۱	۵۱/۸۵۲
۴	۱/۳۹۰	۳/۳۸۹	۵۵/۲۴۲

در مدل معادلات ساختاری پس از برازش مدل می‌توان پایایی سازه متغیرهای مفهومی را اندازه‌گیری کرد. پایایی سازه را می‌توان براساس پایایی مرکب و متوسط واریانس استخراج شده محاسبه کرد. در صورتی که پایایی مرکب در مدل معادلات ساختاری پس از برازش مدل می‌توان پایایی سازه متغیرهای مفهومی را اندازه‌گیری کرد. پایایی سازه را می‌توان براساس پایایی مرکب و متوسط واریانس استخراج شده محاسبه کرد. در صورتی که پایایی مرکب

جدول ۴- پایایی مرکب متغیرهای پژوهش

متغیر	عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی	مقدار قابل قبول
پایایی مرکب ^{۲۳} (CR)	۰/۹۳۳	>۰/۷
واریانس استخراج‌شده ^{۲۴} (AVE)	۰/۷۷۸	>۰/۵

هم‌چنین برای سنجش پایایی پرسشنامه‌ها از آلفای کرونباخ استفاده شده است که پایایی درونی تمامی متغیرها مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۵- روایی و پایایی داده‌ها و ابزار پژوهش

متغیر	آلفای کرونباخ
بانکداری الکترونیک	۰/۸۱۲
فرهنگ‌سازی عمومی	۰/۸۶۳
اصلاح سیستم بانکی و موسسات اعتباری	۰/۹۱۷
دور شدن از اقتصاد دولتی	۰/۸۹۱

در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش آمار توصیفی - پیمایشی استفاده شده است و داده‌ها پس از ورود به رایانه از طریق نرم‌افزارهای SPSS و AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. در تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا

ساختاری استفاده شده است.

سؤالات تحقیق

آیا فرهنگ‌سازی عمومی در مهار پول‌شویی معنی‌دار است؟
 آیا بانکداری الکترونیک در فرهنگ‌سازی عمومی مهار پول‌شویی معنی‌دار است؟
 آیا اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری در فرهنگ‌سازی عمومی مهار پول‌شویی معنی‌دار است؟
 آیا دور شدن از اقتصاد دولتی در فرهنگ‌سازی عمومی مهار پول‌شویی معنی‌دار است؟

یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

نرمال بودن تمام متغیرها مورد آزمون قرار گرفته است و پس از بررسی چولگی و کشیدگی و تأیید نرمال بودن متغیرها، از رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. از ویژگی‌های رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری، پیوند دادن میان دانش نظری و تجربی به منظور درک بهتر از دنیای واقعی است. چنین تحلیلی امکان مدل‌سازی براساس متغیرهای مکنون^{۲۵} و مشهود^{۲۶} را به طور هم‌زمان فراهم می‌سازد. این ویژگی بسیار مناسب برای تحلیل مدل‌های نظری است که در اکثر مواقع مفاهیم اشاره شده در آن‌ها پدیده‌های غیرقابل مشاهده را خلاصه‌سازی نموده است. در این پژوهش به منظور برازش الگوهای اندازه‌گیری، آزمون الگو پیشنهادی و سؤالات از رویکرد مدل‌یابی معادلات

جدول ۶- آماره‌های توصیفی مؤلفه‌های مهار پول‌شویی

متغیر آماره	بانکداری الکترونیک	فرهنگ‌سازی عمومی	اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری	دور شدن از اقتصاد دولتی
تعداد	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰
میانگین	۳/۶۴	۳/۶۷	۳/۶۹	۳/۶۱
میانه	۳/۶۷	۳/۸۷	۳/۶۲	۳/۶۴
مد	۵	۵	۵	۵
انحراف معیار	۰/۹۲۳	۰/۹۱۱	۰/۸۵	۰/۹۱۸
چولگی	-۰/۲۷۹	-۰/۲۴۵	-۰/۰۵۹	-۰/۳۳۵
کشیدگی	-۰/۶۹۴	-۰/۹۹۸	-۰/۸۳۳	-۰/۵۲۵
کمترین	۱	۱/۵	۱/۴	۱
بیشترین	۵	۵	۵	۵

در جدول زیر آمده است: نتایج نشان می‌دهد بانکداری الکترونیک، فرهنگ‌سازی عمومی، اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری و دور شدن از اقتصاد دولتی در مهار پول‌شویی و ارتقا فرهنگ کنترل پول‌شویی معنی‌دار است.

تجزیه و تحلیل وضعیت متغیرها در جامعه مورد مطالعه
 به منظور بررسی معناداری مؤلفه‌های بانکداری الکترونیک، فرهنگ‌سازی عمومی، اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری و دور شدن از اقتصاد دولتی در بانک ملی ایران از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج آن

جدول ۷- آماره‌های آزمون T یک نمونه‌ای برای مهار پول‌شویی و ارتقا فرهنگ کنترل پول‌شویی

آماره‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون	اختلاف میانگین	آماره T	درجه آزادی	معنی‌داری
----------	-------	---------	--------------	-------------	----------------	---------	------------	-----------

۰/۰۰۱	۱۹۹	۹/۸	۰/۶۴	۳	۰/۹۲۳	۳/۶۴	۲۰۰	بانکداری الکترونیک
۰/۰۰۱	۱۹۹	۱۰/۴۶	۰/۶۷	۳	۰/۹۱۱	۳/۶۷	۲۰۰	فرهنگ‌سازی عمومی
۰/۰۰۱	۱۹۹	۱۱/۴۸	۰/۶۹	۳	۰/۸۵	۳/۶۹	۲۰۰	اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری
۰/۰۰۱	۱۹۹	۱۰/۸۷	۰/۷۱	۳	۰/۹۲۸	۳/۷۱	۲۰۰	نظارت‌های بانکی
۰/۰۰۱	۱۹۹	۱۰/۲	۰/۶۷	۳	۰/۹۳۶	۳/۶۷	۲۰۰	اصلاح رویه‌های بانکی
۰/۰۰۱	۱۹۹	۹/۴	۰/۶۱	۳	۰/۹۱۸	۳/۶۱	۲۰۰	دور شدن از اقتصاد دولتی
۰/۰۰۱	۱۹۹	۷/۱۹	۰/۵۳	۳	۱/۰۵۲	۳/۵۳	۲۰۰	خصوصی‌سازی
۰/۰۰۱	۱۹۹	۹/۵۴	۰/۶۸	۳	۱/۰۰۵	۳/۶۸	۲۰۰	به وجود آوردن امنیت سرمایه

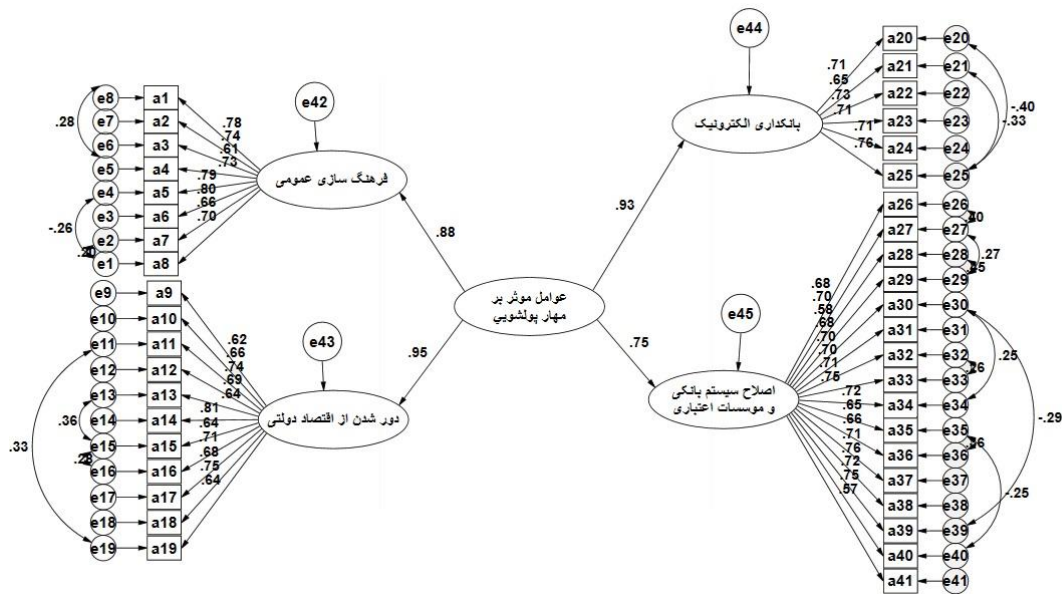
با توجه به شاخص‌های ارائه شده در جدول ۸، پول‌شویی از برازش مناسبی برخوردار است. می‌توان گفت که الگوی اندازه‌گیری عوامل مؤثر بر مهار

جدول ۸- شاخص‌های برازش الگوی عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی

مقدار گزارش شده	حد قابل قبول	شاخص
۲/۲۷۶	برابر یا کوچک‌تر از ۳	کای اسکوتر بهنجار شده (CMIN/DF)
۰/۹۰۵	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۸۶۶	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)
۰/۹۲۶	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازش هنجار شده (NFI)
۰/۹۲۵	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازش افزایشی (IFI)
۰/۹۰۹	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص تاکر- لونیس (TLI)
۰/۹۲۳	برابر یا بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازش تطبیقی (CFI)
۰/۰۸۰	برابر یا کوچک‌تر از ۰/۰۸	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)

بر مهار پول‌شویی مؤلفه‌های «دور شدن از اقتصاد دولتی» و «بانکداری الکترونیک» به ترتیب بیشترین اهمیت را در تبیین متغیر مورد بررسی داشتند به طوری که مؤلفه دور شدن از اقتصاد دولتی ۹۰ درصد و مؤلفه بانکداری الکترونیک ۸۶ درصد تغییرات عوامل مؤثر بر مهار پول‌شویی را تبیین می‌کنند.

با توجه به بارهای عاملی محاسبه شده هیچ‌یک از بارهای عاملی کمتر از ۰/۵ نبودند؛ بنابراین سؤالی برای حذف از روند تحلیل وجود نداشت. در مدل تحلیل عاملی برای بهبود شاخص‌های برازش از ۱۴ رابطه کوواریانسی استفاده شد. هم‌چنین نتایج تحلیل عاملی تأییدی در نمودار ۱ نشان می‌دهد در متغیر عوامل مؤثر

نمودار ۱- نتایج تحلیل عاملی تأییدی عوامل مؤثر بر مهار پولشویی (بار عاملی استاندارد شده)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بانکداری الکترونیک در مهار پولشویی تأثیر معنی‌داری دارد به عبارتی با به کارگیری بانکداری الکترونیکی می‌توان تا حدودی پولشویی را کنترل کرد. در راستای تأیید این نتایج حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۷) و صادقی و شریفی (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده‌اند که بانکداری الکترونیک می‌تواند به عنوان ابزاری برای کنترل پولشویی باشد، یوسفی و پیکر (۱۳۹۴) نشان داده‌اند که گسترش ارائه خدمات نوین الکترونیکی از جمله در بانک‌ها می‌تواند در کنترل پولشویی مؤثر واقع شود، کریمی‌راد (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیده است تعیین سقف مقرر گردش مالی از طریق بانکداری الکترونیک سبب آن می‌شود که عملیات پولشویی روند نزولی داشته باشد، فرانز و همکاران (۲۰۱۵) و میرمجیدی و حبیب‌زاده (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیده‌اند که بانکداری الکترونیکی قابلیت‌های کنترل پولشویی را دارد.

طبق نتایج به‌دست‌آمده از بخشی دیگر از تحقیق فرهنگ‌سازی عمومی می‌تواند نقش اثرگذاری در مهار پولشویی داشته باشد، به عبارتی اگر در زمینه پولشویی و آثار مخرب آن بر اقتصاد و همچنین توسعه اعمال مجرمانه

اطلاع‌رسانی عمومی انجام شود می‌توان براساس اشاعه فرهنگ عمومی مبارزه با پولشویی و ارتقاء آن، در مهار این پدیده مخرب موفق‌تر عمل کرد. لازم به ذکر است که این نتایج با یافته‌های حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۷) که نشان داده‌اند است با تدابیر مشارکت جویانه می‌توان در مبارزه با پولشویی موفق‌تر عمل کرد، با یافته‌های اسماعیلی (۱۳۹۷) که به این نتیجه رسیده است که گزارشات معاملات مشکوک به پولشویی می‌تواند در پیشگیری از پولشویی اثرگذار باشد، با یافته‌های رواندا (۲۰۱۵) که نشان داده است فرهنگ‌سازی عمومی می‌تواند برای مبارزه با پولشویی مؤثر باشد و با یافته‌های هوبرمن^{۲۷} (۲۰۱۰) که ایجاد سازمان‌های خیریه و مردم‌نهاد و تقویت فرهنگ عمومی را در کنترل پولشویی مؤثر ذکر کرده است، مطابقت دارد.

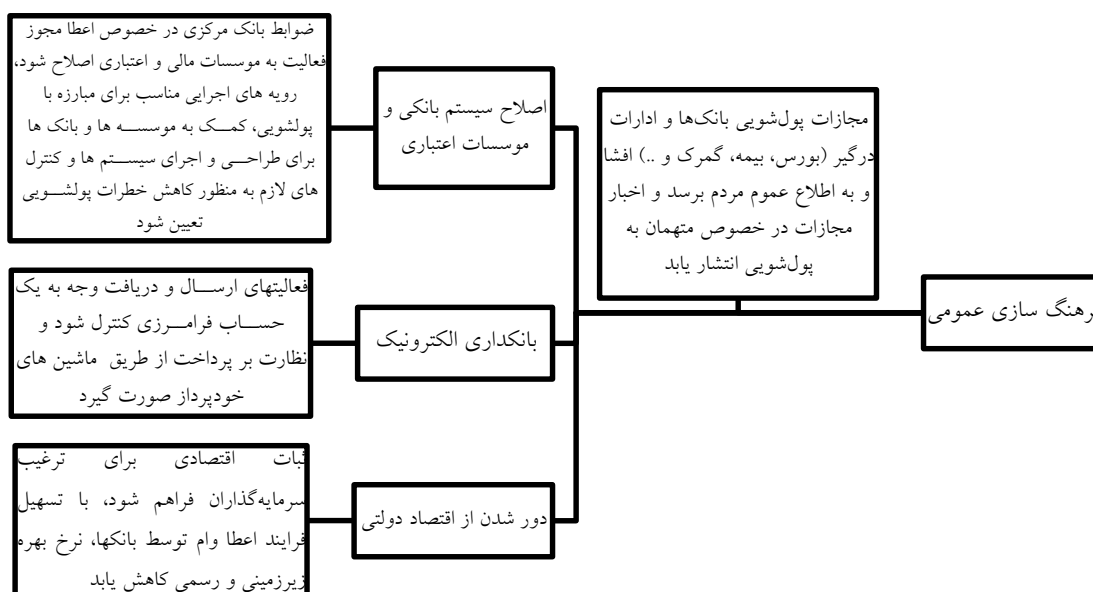
براساس نتایج حاصل از تحقیق تشدید نظارت بر مؤسسات مالی و بانک‌ها، اصلاح رویه‌های بانک‌ها و مؤسسات مالی اعتباری به عنوان شاخص‌های اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری می‌تواند در مهار پولشویی نقش داشته باشد، به عبارتی اگر نظارت بر بانک‌ها مؤسسات مالی بیشتر شود، رویه‌های انتقال وجه و تعیین سقف انتقال آن می‌تواند به عنوان شاخص اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری در مهار

پول‌شویی نقش تعیین‌کننده داشته باشد که در راستای تأیید این نتایج حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، فاضل یزدی و سرافراز اردکانی (۱۳۹۵)، اسدی (۱۳۹۵) و اسماعیلی (۱۳۹۷)، نقش سیستم بانکداری را در ترویج یا کنترل پول‌شویی مهم و اثرگذار ذکر کرده‌اند، حبیب‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) و هونگ (۲۰۰۸) اصلاح سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری را در کنترل پول‌شویی تعیین‌کننده ذکر کرده‌اند.

براساس نتایج به‌دست‌آمده، خصوصی‌سازی و به وجود آوردن امنیت سرمایه‌گذاری به عنوان شاخص‌های دور شدن از اقتصاد دولتی می‌تواند نقش بسیار اثرگذاری در مهار پول‌شویی داشته باشد، به این صورت که اگر دولت از دخالت در مسائل اقتصادی و تصدی‌گری و انجام امور اقتصادی دست بکشد و خصوصی‌سازی واقعی در کشور صورت بگیرد و امنیت سرمایه‌گذاری نیز برای بخش خصوصی فراهم شود در آن صورت جامعه رفته‌رفته از اقتصاد دولتی دور شده و بنابراین رانت‌ها و لابی‌گری‌های اقتصادی هم کاهش یافته و کشور در مهار پول‌شویی می‌تواند موفق‌تر عمل کند و در راستای این نتایج رواندا (۲۰۱۵) خصوصی‌سازی را یکی از اقدامات مهم و تأثیرگذار در مبارزه با پول‌شویی ذکر کرده است، هوبرمن (۲۰۱۰) خصوصی‌سازی را یکی از راهکارهای اثربخش در مهار پول‌شویی دانسته است هم‌چنین هونگ (۲۰۰۸) خصوصی‌سازی را مانعی برای افزایش پول‌شویی قلمداد کرده است. مبارزه با پول‌شویی که تأثیرات ویرانگر اقتصادی،

اجتماعی و سیاسی بر روند توسعه همه‌جانبه کشورها دارد، به نحو چشم‌گیری در سنوات اخیر مورد توجه کشورها من‌جمله جمهوری اسلامی ایران بوده و در این زمینه قوه مقننه به لحاظ تصویب قانون مبارزه با پول‌شویی، قوه مجریه به لحاظ تصویب و ابلاغ آیین‌نامه‌های اجرایی و دستورالعمل‌های مربوط و قوه قضاییه نیز از طریق محاکم در مبارزه با پول‌شویی فعال بوده با این وجود لازم است قوای سه‌گانه با وجود شورای هماهنگی دستگاه‌های نظارتی در این خصوص به‌طور منسجم‌تر گام بردارند لیکن تا زمانی که فرهنگ‌سازی عمومی در این زمینه صورت نگیرد تمامی این تلاش‌ها بی‌ثمر می‌ماند.

در پایان نیز با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود مسئولیت هر گروه و بخش دولتی برای تحقق اهداف پول‌شویی تعیین شود و خط‌مشی سیاسی در خصوص مقابله با پول‌شویی تعیین شود. وجوه انتقالی الکترونیکی کنترل شوند و زیرساخت‌های نظارتی در زمینه بانکداری الکترونیک تقویت شود. در راستای فرهنگ‌سازی عمومی اطلاعات پول‌شویی در اختیار عموم مردم قرار گیرد، مردم از جرم پول‌شویی و روش‌های مبارزه با آن آگاه شوند، موارد مشکوک توسط عموم مردم اطلاع داده شود. با پخش کتابچه‌های راهنمای مبارزه با پول‌شویی مردم در مورد چگونگی پدیده پول‌شویی آگاهی یابند.

شکل ۲- راهکارهای عملی مهار پول شویی

منابع

اطلاعات و فناوری در قرن پیش رو، استانبول، شرکت همایش آروین البرز.

حبیب زاده هریس، محمدحسین؛ افراسیابی، اسماعیل، جمشیدی، علیرضا (۱۳۹۱). پیشگیری از پول شویی در مؤسسات مالی و بانک های ایران، نشریه علوم بانکداری.

حسین پور، داود، معدنی، جواد؛ شریف زاده، فتح، محقق نیا، محمدجواد (۱۳۹۷). تدوین چارچوب خط مشی گذاری تعاملی برای مبارزه با پول شویی در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران، سیاست گذاری عمومی.

حسینی، سیدکرامت، محمدی، اسماعیل، حمادپور، عباس (۱۳۹۵). پول شویی و اثر آن بر اقتصاد، ماهنامه علوم انسانی اسلامی.

خاندوزی، سید احسان (۱۳۸۷). فساد اقتصادی در ایران، نشریه اقتصاد، شماره ۸.

خمامی زاده، فرهاد (۱۳۹۶). مبارزه با پول شویی در بانکها و مؤسسات مالی نگاهی به قانون ضد تروریسم ایالات متحده امریکا، مجله حقوقی (دفتر خدمات بین الملل).

داوری، محمدرضا، اکبری، فرهاد، داوری، مجید، مهدوی، مهرگان (۱۳۸۷). بررسی پول شویی الکترونیکی در نظام بانکی به عنوان یکی از جرایم مالی و ارایه

اسدی، مسعود (۱۳۹۵). تشخیص پول شویی در سیستم بانکی با استفاده از الگوریتم ژنتیک و شبکه عصبی. کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در علوم مهندسی، تهران، موسسه مدیریت دانش شبک، دانشگاه تهران.

اسماعیلی، امین (۱۳۹۷). بررسی و رتبه بندی عوامل تأثیرگذار بر فرآیند مبارزه با پول شویی در شعب بانک رفاه در استان تهران. مطالعات مدیریت و کارآفرینی.

بابایی کنگ لو، جابر؛ رستمی غازانی، امید (۱۳۸۹). پیشگیری از جرم پول شویی با نگاهی به سیاست جنایی تفنینی ایران. کارآگاه.

باقرزاده، احد (۱۳۹۰). جرائم اقتصادی و پول شویی، انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد، تهران، چاپ اول.

ترابی نیا، سید محسن (۱۳۹۰). مطالعه تطبیقی جرم پول شویی در حقوق ایران با اسناد سازمان ملل، دانشگاه آزاد واحد رفسنجان، پایان نامه کارشناسی ارشد.

جوان جعفری، احمد (۱۳۹۸). بررسی تاثیر کارکرد سیستم هوش تجاری بر بهبود عملکرد مبارزه با پول شویی (مطالعه موردی: بانک توسعه صادرات ایران)، دومین کنفرانس بین المللی راهکارهای نوین در مهندسی، علوم

- چارچوب‌های قانونی مبارزه با آن، دومین کنفرانس جهانی بانکداری الکترونیکی.
- رحیمی، امین حسین، خوئینی، غفور (۱۳۹۶). مبارزه با پول‌شویی در جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر نقش دیوان محاسبات کشور، مجله دانش حسابرسی، سال پانزدهم، شماره ۶۰. زمانی فراهانی، مجتبی (۱۳۹۵). پول، ارز و بانکداری، انتشارات ترمه.
- شهسواری، مهناز (۱۳۹۸). بررسی و علل پول‌شویی و تاثیر آن بر اقتصاد کشور، چهارمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و بانکداری، گرجستان، آکادمی بین‌المللی علوم و مطالعات گرجستان.
- صادقی، بهروز، گوگرد چیان، احمد، شهبازی، نجف‌علی (۱۳۹۱). تحلیل تجربی آثار پول‌شویی بر رشد اقتصادی، مخارج دولت و نابرابری درآمدی در ایران، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. دوره ۱، شماره ۱.
- صادقی، کاظم، شریفی وحید، اعظم (۱۳۹۵). بررسی دلایل پول‌شویی در جامعه ایران، پنجمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری.
- صفازاده، غلامرضا (۱۳۹۵). تحلیل اثرگذاری نقش نهادهای مردمی برای پیشگیری از پول‌شویی در حوزه بانکداری الکترونیک با رویکرد ارائه چارچوب‌های قانونی، پنجمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت با رویکرد علوم پژوهشی نوین، تهران، شرکت ارتباط ارغوان ایرانیان.
- عزیزنژاد، صمد، توتونچی ملکی، سعید (۱۳۸۸). پول‌شویی و آثار آن بر اقتصاد ملی، مجله مجلس و پژوهش، سال ۱۴، شماره ۵۸.
- عسکرپور، سمیه، خسروشاهی، فهیمه (۱۳۹۷). تشخیص تقلب بانکی با استفاده از مکانیزم‌های داده کاوی، اولین کنفرانس ملی کسب و کارهای نوین و هوشمند داده کاوی و پردازش تصاویر، کرمان، دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان کرمان، دانشکده شهید چمران کرمان.
- فاضل یزدی، علی، سرافرازدکانی، علی (۱۳۹۵). پول‌شویی مبتنی بر تجارت در بانکداری، پنجمین کنفرانس
- بین‌المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران، همایشگران مهر اشراق.
- کدخدایی، عباسعلی، نوروزپور، حسام (۱۳۹۹). چالش ارزهای مجازی در مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم با تأکید بر اقدامات و توصیه‌های کارگروه ویژه اقدام مالی (FATF)، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۳۷، شماره ۶۲.
- کریمی‌راد، شیوا (۱۳۹۱). روش‌های مبارزه با پول‌شویی در ایران با تأکید بر بانکداری الکترونیک، دانشگاه پیام نور استان تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- محبتی، حسن، حکیمی، عطالله (۱۳۹۳). پول‌شویی پاشنه آشیل اقتصاد، انتشارات آوای سبحان، تهران، چاپ سوم.
- میرمجیدی، سیده سپیده، حبیب‌زاده، محمدجعفر (۱۳۹۰). نقش بانکداری الکترونیکی در پول‌شویی و روش‌های مقابله با آن، نشریه پژوهش‌های حقوق تطبیقی.
- نصیری، صادق (۱۳۹۵). پول‌شویی و راه‌های مقابله با آن، چهارمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت.
- نظامی، افشین (۱۳۹۵). پول‌شویی در اقتصاد ایران و راهکارهای مبارزه با آن، کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری، تهران، دبیرخانه کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری.
- یوسفی، هیدا، پیکر، جملیه (۱۳۹۴). بررسی نقش مبارزه با پول‌شویی مبتنی بر رویکرد ریسک محور در خدمات نوین بانکی، نشریه روند پژوهش‌های اقتصادی.

Demetis, Dionysios S (2018). Fighting money laundering with technology: A case study of Bank X in the UK, Decision Support Systems.

Frunz, H.Z, Normah, M.M, Abdul, H (2015). When property is the criminal: confiscating proceeds of money laundering and terrorist financing in Malaysia original research article, procedia Economics and finance.

Habib, A, Monzur Hasan, M, Al-Hadi, A (2017). Money laundering and audit fees. Accounting and Business.

Hong, H.J (2008). Identify factors associated with money laundering in banks, unpublished doctoral dissertation.

Huang, H, Chen, X, Wu, Q, Huang, X, Shen, J (2018). Bitcoin-based fair payments for

Regulation and Compliance.

Peterson, H (2015). Money laundering regulation and the African PEP: case for tougher civil remedy options, *Journal of Money Laundering Control*.

Rwanda (2015). Assessing the effectiveness of legal and policy responses to fight Money Laundering, *Journal of Money Laundering Control*.

Schopper, D (2014). The relationship between compliance and money laundering among bank managers, *The Unintended Consequences of A Monetary Control Scheme*, *Chapman Law Review*.

outsourcing computations of fog devices, *Future Generation Computer Systems*.

Huberman, T (2010). Why does money laundering occur? *Journal of Money Laundering Control*.

Kenawy, E, Molouk, D (2012). The Economic Effects of The Money Laundering Phenomenon With Reference to Egypt", *Journal of Applied Science Reaserch*.

Kingston, C (2015). Identify factors influencing money laundering among employees, *Journal of Economoc behavior & organization*.

Mugarura, N (2016). Uncoupling the relationship between corruption and money laundering crimes, *Journal of Financial*

یادداشت‌ها

¹Habib²huang³e-Money⁴e- Payment⁵Wire Transfer⁶Mobile Payment⁷Mobile Banking⁸e- Banking⁹Kenawy& Molouk¹⁰Kenawy& Molouk¹¹Demetis¹²Mugarura¹³Frunz, et al¹⁴Kingston¹⁵Rwanda¹⁶Peterson¹⁷Hong¹⁸Exploratory Factor Analysis (EFA)¹⁹Principle Components²⁰Varimax²¹Kaiser-Meyer-Olkin²²Bartlett's Test of Sphericity²³Composite Reliability²⁴Average Variance Extracted²⁵Latent Variable²⁶Manifest Variable²⁷Huberman